

Handläggare
Krister Stralström, 0850829758

Till
Kommunstyrelsen

Remissvar Klimathandlingsplan 2020-2023, KS 2019/1041

Svar på remiss från Kommunstyrelsen KS 2019/1041

Sammanfattning

Koncernledningen ser positivt på att staden har ambitiösa klimatmål. Inriktningen att ta fram en klimathandlingsplan med beting uppdelat per nämnd och bolag är bra. Dock är det svårt att härleda hur betingen är uträknade samt att det verkar saknas en kostnadsbedömning för att genomföra tillhörande åtgärder. Behovet av att snabbt behöva minska klimatpåverkande utsläpp är stort, därav behövs tillgängliga resurser prioriteras så att staden erhåller maximal nytta per krona. Klimathandlingsplanen bör samordnas inom staden utifrån kostnads- och tidsperspektiv så att bästa möjliga åtgärder tilldelas resurser.

Koncernledningen anser att energieffektivisering är en av de viktigaste punkterna att arbeta med då koncernen äger en stor mängd fastigheter. Koncernledningen anser dock att målet om att byggnader äldre än 10 år ska energieffektiviseras med 10 procent under programperioden 2020-2023 är problematiskt. Inom stadens allmännytta är cirka 90 procent av alla byggnader äldre än 10 år. Kostnaden för att energieffektivisera alla dessa byggnader uppskattas i en överslagskalkyl från bostadsbolagen uppgå till 3 mdkr, utöver kostnaden finns det inte personella resurser inom bolagen för att genomföra ett sådant uppdrag. Målsättningen är mycket kostsam och resurskrävande dessutom förefaller den också bryta mot kravet på affärsmässighet inom lagstiftningen för allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag.

Då allmännyttan genom tidigare miljöprogram redan energieffektiviserats med cirka 20 procent återstår mycket få enkla åtgärder. För att nå 10 procent effektivisering i samtliga byggnader äldre än 10 år skulle projekt behöva genomföras som leder till tidigarelagt underhåll och reinvesteringar, exempelvis utbyte av fönster och fasader innan de varken är tekniskt eller ekonomiskt avskrivna. Detta skulle i sin tur driva extra klimatpåverkande utsläpp då en stor del släpps ut vid tillverkning. För ytterligare resonemang kring detta se koncernledningens remissvar på stadens miljöprogram.

Koncernledningen anser istället att allmännyttan under programperioden kan bedriva pilotprojekt som uppnår 10 % energieffektivisering i befintligt bestånd som inte är under ombyggnad genom att utveckla nya innovativa metoder och arbetssätt, i syfte att på sikt kunna utveckla dessa för att göra mer omfattande åtgärder och samtidigt vara affärsmässiga.

Koncernledningen anser att målet om 30 % energieffektivisering vid ombyggnationer har varit bra mål i tidigare miljöprogram som stimulerat till utveckling av nya arbetsmetoder och innovativt tänkande. Koncernledningen anser därför att målet även kan vara del i nya klimathandlingsplanen och miljöprogrammet, det är dock viktigt att benämna att avsteg kan behöva göras för fastigheter med särskilt bevarandevärde och för byggnader med större arkitektoniskt värde.

Koncernledningen ställer sig i övrigt bakom dotterbolagens omfattande remissvar och vill särskilt lyfta fram svaren från Stockholm Exergi, Bostadsbolagen, SVOA, SISAB och STOKAB.

Ärendet

Stockholms Stadshus AB har beretts möjlighet att lämna sina synpunkter på Klimathandlingsplan 2020-2023 för Stockholms Stad.

Klimathandlingsplanen uttrycker stadens klimatbudget till 2040 i form av en ambition på maximalt tillåten utsläppsmängd om 19 miljoner ton koldioxidekvivalenter under perioden 2020-2040. Detta är den del av den globala klimatbudgeten som staden avser att ta på sig. För perioden 2020-2023 redovisas konkreta åtgärder för minskade utsläpp av växthusgaser som ska leda till att etappmålet om högst 1,5 ton CO₂ per invånare nås. Dessa åtgärder är angivna som beting för olika utpekade kommunala nämnder och bolagsstyrelser. Åtgärdsbetingen utgör stadens klimatbudget för perioden 2020-2023.

Kommunstyrelsen har remitterat *Klimathandlingsplan 2020-2023, KS 2019/1041* till bl.

a. Stockholms Stadshus AB, som i sin tur remitterat vidare till dotterbolagen AB Svenska Bostäder, AB Familjebostäder, AB Stockholmshem, Bostadsförmedlingen i Stockholm AB, Micasa Fastigheter i Stockholm AB, Skolfastigheter i Stockholm AB (SISAB), Stockholm Globe Arena Fastigheter AB, S:t Erik Markutveckling AB, Stockholms Stads Parkerings AB, Stockholms Hamn AB, Stockholm Vatten och Avfall AB, AB Stokab, Stockholms Stadsteater AB, Stockholm Business Region AB och intressebolagen Stockholm Exergi AB och Stockholmsmässan AB. Nedan följer en redovisning av bolagens remissvar i huvudsak. Remissvaren i sin helhet återfinns i bilagorna.

Underremiss

Stockholm Business Regions remissvar har i huvudsak följande lydelse (bilaga 1):

SBR vill vidare understryka att ett positivt och gott företagsklimat är av central betydelse. Det bidrar till fler arbetstillfällen, ökad konkurrenskraft och ökade skatteintäkter vilket ger förutsättningar för en fortsatt god välfärd och ett bra liv i alla delar av Stockholm.

En ekonomisk tillväxt är grunden för att det ska kunna skapa tillräckliga resurser en omställning till en klimatneutral stad behöver. Det är också i näringslivets kontinuerliga innovationsarbete erforderliga nya verktyg som behövs i omställningen kommer att skapas.

Stockholms Hamn AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse (bilaga 2):

En viktig slutsats i klimathandlingsplanen är att Stockholms stad saknar rådighet över de kraftfullaste åtgärderna inom till exempel transportområdet. Staden kommer att vara beroende av omvärld, lagändringar och teknikutveckling för att uppnå målen om en fossilfri organisation 2030 samt ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm 2040. Det är därför svårt att göra en bedömning om föreslagna åtgärder i planen är tillräckliga eller möjliga att genomföra.

Klimathandlingsplanen omfattar inte någon stadsövergripande kostnadsanalys av de nödvändiga åtgärderna. Stockholms Hamnar uppfattar att respektive nämnd och bolagsstyrelse förväntas fördjupa analyserna av hur kostnadseffektiva de konkreta klimatåtgärderna är. Det är samtidigt angeläget med en stadsövergripande samverkan kring hur åtgärders effektivitet kan beräknas och bedömas.

Sammantaget ser Stockholms Hamnar stora möjligheter att nå uppsatt beting om minskade utsläpp från sjöfarten med 8 000 ton koldioxidekvivalenter under perioden 2020-2023.

Stokabs remissvar har i huvudsak följande lydelse (bilaga 3):

Stokab anser generellt att klimathandlingsplanen är ett adekvat och användbart styrdokument för att bidra till uppfyllelse av stadens högt ställda ambitioner på klimatområdet. Bolaget ställer sig dock frågande till varför handlingsplanen utgör ett eget styrdokument, istället för att tillvägagångssätt arbetas in i det förslag till nytt miljöprogram som remissbehandlas samtidigt. Sammanhängande och samordnad målstyrning är enligt bolagets uppfattning av vikt för förutsättningarna att nå stadens mål.

Stokab har i sitt yttrande över förslaget till miljöprogram påtalat programförslagets brister ur målstyrningssynpunkt, liksom att det redan är en bred flora av stadsövergripande styrdokument som har samband med miljöprogrammet, men att hantering av intressekonflikter och prioritering mellan dessa inte återfinns i miljöprogrammet. Dessa brister i miljöprogrammet skulle enligt bolagets uppfattning i viss mån avhjälpas om klimathandlingsplanens åtgärder adderades till miljöprogrammet, istället för att utgöra ett ytterligare separat styrdokument. Givet transportsektorns klimatpåverkan anser Stokab att det är särskilt anmärkningsvärt att klimathandlingsplanens och miljöprogrammets status i relation till stadens framkomlighetsstrategi inte framgår någonstans – en otydlighet som enligt bolagets uppfattning riskerar att leda till avvägnings- och gränsdragningsproblem samt därmed bristande måluppfyllelse.

S:t Erik Markutveckling AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse (bilaga 4):

Bolaget anser att klimathandlingsplanen är ambitiös och viktig. Bolagets uppdrag innebär att fastighetsförvaltningen kan vara aktuell under ett par år i avvaktan på att byggnaderna ska rivras. Detta gör att stora investeringar kan vara mindre lämpliga i byggnader som ska rivras inom överskådlig tid och att insatserna måste prioriteras för bästa effekt.

Stockholm Exergis (SE) remissvar har i huvudsak följande lydelse (bilaga 5)

Behovet av snabba och kostnadseffektiva åtgärder innebär att det är viktigt att genomföra åtgärder i en turordning som ger maximal nytta per insatt krona fram till mållåret 2040. Den samhällsekonomiska kostnaden per åtgärd som föreslås i handlingsplanen bör därför redovisas.

SE föreslår att staden ställer sig bakom de relevanta färdplaner som inom ramen för Fossilfritt Sverige har överlämnats till regeringen. Staden bör ha som en övergripande strategi att bidra till att dessa färdplaner följs av de branscher som är verksamma i Stockholm.

SE föreslår att handlingsplanen kompletteras med ett uppdrag till miljöförvaltningen att under programperioden närmare utreda hur en kostnadsoptimering utifrån ett helhetsperspektiv, där såväl bygg- som driftsfasens utsläpp ingår, skulle kunna ge större globala klimatvinster.

Möjligheten att realisera en storskalig avskiljning av biogen koldioxid genom BECCS är nåbar till en kostnad per ton minskat utsläpp som mycket väl kan mäta sig med andra åtgärder som föreslås i handlingsplanen. Handlingsplanen bör innehålla en tydlig strategi för hur staden, utifrån sina förutsättningar som energianvändare, politisk aktör och delägare i SE, aktivt kan bidra till att denna teknik införs i stor skala redan till år 2025.

Det kommer att råda brist på kapacitet i Stockholms elnät under halva den period som återstår till mållåret 2040. Att hantera detta är en av avgörande betydelse för Stockholms stads klimatarbete. Klimatarbetet bör i första hand fokuseras mot åtgärder som påverkar användningen av el innanför kommungränsen.

SISABs remissvar har i huvudsak följande lydelse (bilaga 6):

Initiativet till klimatbudget med bolagsvisa utsläppsbeleg för Stockholms stad, som redovisas i klimathandlingsplanen, är viktigt för att säkerställa faktiska utsläppsminskningar. SISAB efterlyser dock en tydligare beskrivning hur författarna till planen har räknat fram våra bolagsvisa klimatbeleg. Detta för att underlätta egna bedömningar av vilka aktiviteter som är nödvändiga och prioriterade för att uppnå de önskade utsläppsbeleg, samt för att undvika dubbelräkningar. SISAB har inte deltagit i arbetet med klimathandlingsplanen och vill inför framtida klimatarbete lyfta fram behovet av en god dialog för att nå önskvärda resultat.

Det bör också klargöras hur vi ska rapportera våra resultat. Sedan 2017 gör bolaget koldioxidberäkningar i enlighet med GRI i sina hållbarhetsredovisningar. För att möjliggöra en effektiv och transparent uppföljning av stadens klimatmål och bolagens bidrag behöver stadens beräkningsmetoder klargöras och samordnas. Metoden bör vara i enlighet med branschstandarder för klimatrapportering och tas fram i samverkan med de bolag som redan idag gör klimatberäkningar.

Slutligen anser SISAB att handlingsplanen kan komma att behöva förtydligas ytterligare. Minskning ton CO₂e är olika i olika tabeller, jämför sid 55 och 44.

Micasa Fastigheters remissvar har i huvudsak följande lydelse (bilaga 7):

Bolaget anser att ett tioprocentsmål för varje enskild byggnad inte är möjligt att uppnå då stora effektiviseringar redan genomförts i flera av bolagets fastigheter. De resurser som avsätts skall användas där de gör mest klimatnytta per krona. Som ett exempel kan nämnas att ett nettotillskott av koldioxid orsakas om byte av byggnadsdelar, genomförs i förtid vilket innebär en stor belastning i form av tillverkning, avfallshantering och transporter.

Vad gäller avveckling av oljepannor för uppvärmning så har Micasa Fastigheter tre sådana pannor. Dessa används enbart som spetsvärme då bergvärmepumparna inte räcker till. Fastigheterna finns i områden där möjlighet till fjärrvärmeanslutning saknas och elnätet inte är dimensionerat för att klara uppvärmning via elpanna. Bolaget utreder möjligheten att konvertera befintlig uppvärmning till förnybart bränsle.

Bostadsförmedlingens remissvar har i huvudsak följande lydelse (bilaga 8):

Det är positivt att staden går före i klimatarbetet, med målet att vara en fossilfri organisation redan 2030. Här är insatser gällande klimateffektiva transporter och entreprenader, utsortering av plast samt energieffektivisering inom verksamheterna av särskilt stor betydelse. För att ställa stadens interna klimatarbete i förhållande till programmet som helhet ska det samtidigt noteras att organisationens utsläpp utgör endast ca 7 procent av de totala växtgasutsläppen inom stadens geografiska område.

Sammanfattningsvis ställer sig bolaget i allt väsentligt bakom förslaget till klimathandlingsplan 2020-2023.

Stockholmshems remissvar har i huvudsak följande lydelse (bilaga 9 och 9b):

För att möjliggöra en effektiv och transparent uppföljning av stadens klimatmål och bolagens bidrag till detta behöver det klargöras hur klimatberäkningarna av bolagens verksamhet och aktiviteter ska utföras. Metoden bör vara i enlighet med branschstandarder för klimatrapportering.

Givet att energieffektiviseringsmålet riktar sig mot åtgärder i byggnader endast är bolagetsbedömning att målet om 5 procent relativ energieffektivisering är rimligt givet de ekonomiska förutsättningarna och personella resurser som finns att tillgå i dagsläget. Stockholmshem framför att stadens bostadsbolag under arbetet med miljöprogram och klimathandlingsplan har framfört att ett energieffektiviseringsmål, utöver 5-procent energieffektivisering, behöver mötas med ökade finansiella och personella resurser för att anses vara genomförbara.

För att klara 10-procentmålet är bedömningen att det för Stockholmshem kommer innebära ett tredubblat behov av investeringar i energieffektiviseringsåtgärder. Det kräver även att projektorganisationen i bolaget (tekniska projektledare, projektadministration, upphandlingsstöd) som kan möta den ökade mängden projekt ökas till följd av målet.

Sammantaget leder denna föreslagna målnivå till en uppenbar risk för olönsamma åtgärder som inte går att förena med de krav på affärsmässighet som bolaget har att iaktta enligt 2 § lag (2010:879) om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag. Det är angeläget att den särlagstiftning som styr de kommunala bostadsbolagen beaktas vid framtagandet av miljöprogrammets mål.

Familjebostädernas remissvar har i huvudsak följande lydelse (bilaga 10):

Familjebostädernas uppfattning är att det varken är ekonomiskt försvarbart eller förvaltningsmässigt motiverat att genomföra energieffektiviseringsåtgärder i den omfattning som föreslås i befintligt fastighetsbestånd. Föreslagna investeringar synes oförenliga med såväl aktiebolagslagen som lagen om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag, som bl a innebär att bolagets verksamhet ska bedrivas enligt affärsmässiga principer.

I fråga om innebörden och bakgrunden till lagstiftningen ovan hänvisas till bolagets remissvar rörande förslag till Miljöprogram 2020-2023 (SSAB 2019/182).

I övriga delar ställer sig bolaget i huvudsak positivt till förslaget.

Stockholms Stadsteater AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse (bilaga 11):

Det önskas tydlig och konkret vägledning samt stöd avseende frågor om vilka krav som kan/bör uppställas vid inköp och upphandling för att få genomslag avseende transporter, matstrategi, minskat avfall av mat/livsmedel och sortering. Det önskas råd om relevanta indikatorer för uppföljning avseende krav inköp/upphandling på området.

Svenska Bostädernas remissvar har i huvudsak följande lydelse (bilaga 12):

På en mer detaljerad nivå vill bolaget påvisa att nyttan med vissa angivna åtgärder inte står i proportion till kostnaden att genomföra dem. Bolaget föreslår att det i handlingsplanen tydliggörs att målsättningen är fossilfrihet samt att detta ska genomföras på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt. Som kommunalt allmännyttigt bolag ska verksamheten bedrivas på affärsmässiga grunder och inom tilldelad budget.

Bolaget anser att den föreslagna nivån på 10 procent energieffektivisering i de delar av beståndet som är äldre än 10 år (dvs 95 procent av byggnaderna) inte är förenlig med rimliga avkastningskrav, detta medför i sin tur att verksamheten inte kan bedrivas affärsmässigt så som allbolagslagen anger. Många av byggnaderna som omfattas har redan genomgått omfattande renovering och energieffektivisering. Hänsyn behöver också tas till att i delar av beståndet finns antikvariska värden som kraftigt begränsar möjligheterna till energieffektivisering.

Svenska Bostäder anser istället att en effektiviseringsnivå på 5 procent är rimlig under perioden och att nuvarande mål om 30 procent energieffektivisering vid större ombyggnadsprojekt bör kvarstå. Baserat på tidigare erfarenheter bl a från Järva, så har det fungerat som ett bra styrmedel för att nå goda resultat.

Enligt en överslagskalkyl som gjorts hos bolagets energi- och miljöenhet landar kostnaden för att nå energisparmålet på 10 procent på omkring 1,4 miljarder kronor. Beloppet ska jämföras med ca 26 miljoner kronor i årlig besparing av energikostnader.

SGA Fastigheter AB:s remissvar har i huvudsak följande lydelse (bilaga 13):

SGA Fastigheter anser att stadens ambitioner och arbete inom miljö- och klimatarbetet är mycket goda. Bolaget vill självfallet bidra till arbetet – men behöver även stöd och enkla verktyg för att kunna göra så på ett rimligt sätt. Klimathandlingsplanen som

dokument är en aning svåröverskådlig och svårläst. Fakta blandas med beräkningar, med uppdrag, målformuleringar och konkreta exempel.

Vi efterfrågar en tydligare uppställning med tydligare handlingsplaner inom respektive område, vilket skulle ge verksamheten välbehövliga verktyg att arbeta med och dessutom använda som inspiration för medarbetare och samarbetspartners.

Stockholm Parkerings remissvar har i huvudsak följande lydelse (bilaga 14):

Handlingsplanen lyfter fram att bolaget skall verka för nya mobilitetslösningar och inrätta nya mobilitetshubbar. Detta ligger helt i linje med bolagets redan pågående strategiarbete och kommer genomföras under perioden

Handlingsplanen lyfter även fram vikten av ökad elektrifiering och nämner målet om 4000 publika laddplatser som Trafikkontoret och Stockholm Parkering ska uppfylla.

Vidare så skrivs att bostadsbolagen skall förbereda för och installera laddutrustning vid nybyggnad och ombyggnad. Bolaget anser att detta uppdrag bör ges bredare, då det är flera nämnden och bolag inom staden som äger parkeringsplatser. Förslag till ny formulering är ”Alla bolag och förvaltningar som äger parkeringsplatser skall förbereda för och installera laddutrustning vid ny- och ombyggnad”.

Bolaget anser vidare att en mininivå på andel, borde framgå för att öka tydligheten i kravet. Naturlig ambitionsnivå idag är 20 procent – men andelen behöver successivt öka för att nå målen i programmet.

Under perioden bör en kostnadsutredning genomföras avseende kostnader för ökad elektrifiering i enlighet med Scenario Låg respektive Hög. Detta för att tydliggöra behovet av budgetmedel för dessa investeringar framöver.

Stockholm Vatten och Avfall remissvar har i huvudsak följande lydelse (bilaga 15):

Stockholm Vatten och Avfall anser att systemgränserna för klimatbudgeten är för snäva och utestänger viktiga områden för att uppnå en minskad klimatpåverkan.

Systemgränserna bör innefatta läckage av växthusgaser från såväl gasnätet som avloppsverksamheten samt utsläpp från verksamheternas inköpta av varor och tjänster även utanför kommungränsen i enlighet med Greenhouse Gas Protocol (GHG).

Bolaget saknar ett sammanhållet avsnitt om biogas i handlingsplanen. Nyttan med biogas som ett lokalt förnyelsebart bränsle från restprodukter och avfall behandlas inte. För att använda biogas på bästa sätt för klimatet, behövs en strategi som samordnas på högsta nivå i staden.

Det är ibland otydligt vad som avses med ”beting” och finns en risk för sammanblandning med siffror för själva klimatbudgeten. Även viljeriktningen i planen uppfattas otydlig, eftersom det ofta beskrivs vad staden ”kan” och ”bör” göra i den löpande texten och inte vad som ”ska” göras.

För avsnittet om cirkulär ekonomi har Stockholm Vatten och Avfall förslag på kompletteringar för att lyfta arbetet.

Koncernledningens synpunkter

Koncernledningen ser positivt på att staden har ambitiösa klimatmål. Inriktningen att ta fram en klimathandlingsplan med beting uppdelat per nämnd och bolag är bra. Dock är det svårt att härleda hur betingen är uträknade samt att det verkar saknas en kostnadsbedömning för att genomföra tillhörande åtgärder. Behovet av att snabbt behöva minska klimatpåverkande utsläpp är stort, därav behövs tillgängliga resurser prioriteras så att staden erhåller maximal nytta per krona. Klimathandlingsplanen bör samordnas inom staden utifrån kostnads- och tidsperspektiv så att bästa möjliga åtgärder tilldelas resurser.

Inom bolagskoncernen redovisar redan flertalet bolag sina klimatpåverkande utsläpp enligt överenskomna standarder, såsom Greenhouse Gas Protocol och Global Reporting Initiativ. Koncernledningen önskar att klimathandlingsplanens uträkningar av utsläpp och besparingar utgår från redan fastställda rapporteringsstandarder.

Inom koncernen finns det i huvudsak tre områden där bolagen kan vidta åtgärder i syfte att minska utsläppen av koldioxid från transportsektorn. Det ena är de utsläpp som uppstår i samband med nybyggnation av bostäder och anläggningar. Det andra området är att den stad som byggs planeras på ett sådant sätt att behovet av transporter minskar och att en elektrifiering av fordonsflottan möjliggörs. Det tredje området är elektrifieringen av fartyg vid kaj, vilket pågår med i hög utsträckning är beroende av omställningen av fartygsflottan.

När det gäller de utsläpp som uppstår i samband med byggnation så som utsläpp från arbetsmaskiner, bortforsling av schaktmassor och transport av byggmaterial vill koncernledningen framföra behovet av en bättre samordning inom staden och regionen. De investerade bolagen har en roll att spela själva men när det kommer till en samordnad planering krävs det att stadens tekniska förvaltningar har ett tydligt ansvar. Stockholm Vatten och Avfall problematiserar i sitt remissvar transporter av massor på vatten. De anser att detta bör prövas i större projekt men att det kan finnas praktiska och eller miljöskäl till att det inte är lämpligt.

Koncernledningen konstaterar att handlingsplanen lyfter fram att stadens ska verka för nya mobilitetslösningar, inrätta nya mobilitetshubbar och öka antalet publika laddplatser. Detta är särskilt något som Stockholm Parkering arbetar med och som ligger i linje med redan uppsatta målsättningar. Utöver detta arbetar bostadsbolagen med det och det är något som kan göras i ökad utsträckning. Koncernledningen anser att stadens krav på bolag och förvaltningar inom detta område kan skärpas ytterligare.

Utöver detta konstaterar koncernledningen att en övervägande andel av de besparingar som pekas i avsnittet åtgärder inom transportsektorn ligger utanför stadens egen rådighet.

Koncernledningen anser att energieffektivisering är en av de viktigaste punkterna att arbeta med då koncernen äger en stor mängd fastigheter. Koncernledningen anser dock att målet om att byggnader äldre än 10 år ska energieffektiviseras med 10 procent under programperioden 2020-2023 är problematiskt. Inom stadens allmännyttan är cirka 90

procent av alla byggnader äldre än 10 år. Kostnaden för att energieffektivisera alla dessa byggnader uppskattas i en överslagskalkyl från bostadsbolagen uppgå till 3 mdkr, utöver kostnaden finns det inte personella resurser inom bolagen för att genomföra ett sådant uppdrag. Målsättningen är mycket kostsam och resurskrävande dessutom förefaller den också bryta mot kravet på affärsmässighet inom lagstiftningen för allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag.

Då allmännyttan genom tidigare miljöprogram redan energieffektiviserats med cirka 20 procent återstår mycket få enkla åtgärder. För att nå 10 procent effektivisering i samtliga byggnader äldre än 10 år skulle projekt behöva genomföras som leder till tidigarelagt underhåll och reinvesteringar, exempelvis utbyte av fönster och fasader innan de varken är tekniskt eller ekonomiskt avskrivna. Detta skulle i sin tur driva extra klimatpåverkande utsläpp då en stor del släpps ut vid tillverkning. För ytterligare resonemang kring detta se koncernledningens remissvar på stadens miljöprogram.

Koncernledningen anser istället att allmännyttan under programperioden bör bedriva pilotprojekt som uppnår 10 % energieffektivisering i befintligt bestånd som inte är under ombyggnad genom att utveckla nya innovativa metoder och arbetssätt, i syfte att på sikt kunna utveckla dessa för att göra mer omfattande åtgärder och samtidigt vara affärsmässiga.

Koncernledningen anser att målet om 30 % energieffektivisering vid ombyggnationer har varit bra mål i tidigare miljöprogram som stimulerat till utveckling av nya arbetsmetoder och innovativt tänkande. Koncernledningen anser därför att målet även kan vara del i nya klimathandlingsplanen och miljöprogrammet, det är dock viktigt att benämna att avsteg kan behöva göras för fastigheter med särskilt bevarandevärde och för byggnader med större arkitektoniskt värde.

Koncernledningen ställer sig i övrigt bakom dotterbolagens omfattande remissvar och vill särskilt lyfta fram svaren från Stockholm Exergi, Bostadsbolagen, SVOA, SISAB och STOKAB.

Krister Schultz
Vice VD

Bilagor

1. Remissvar Stockholm Business Region AB
2. Remissvar Stockholms Hamn AB
3. Remissvar AB Stokab
4. Remissvar S:t Erik Markutveckling AB
5. Remissvar Stockholm Exergi
6. Remissvar Skolfastigheter i Stockholm AB
7. Remissvar Micasa Fastigheter i Stockholm AB
8. Remissvar Bostadsförmedlingen i Stockholm AB
9. Remissvar AB Stockholmshem
- 9b. Remissvar AB Stockholmshem

10. Remissvar AB Familjebostäder
11. Remissvar Stockholms Stadsteater AB
12. Remissvar AB Svenska Bostäder
13. Remissvar Stockholm Globe Arena Fastigheter AB
14. Remissvar Stockholms Stads Parkerings AB
15. Remissvar Stockholm Vatten och Avfall AB

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Krister Schultz, Vice VD	2020-02-25